

nių žaidimų atstovų judėjimo rezultatyvumą lemia ne tik kojų, bet ir rankų bei kitų kūno dalių koordinacinė sąveika, todėl jų biodinaminės struktūros ir funkcinių gebėjimų požymių galimus skirtumus tikslinga vertinti pagal tuos pačius rodiklius.

Tikslas – nustatyti 20–23 metų amžiaus lengvaatlečių (trumpųjų nuotolių bėgikų, šuolininkų į tolį) ir žaidėjų (rankininkų, krepšininkų) vienkartinį vertikalių šuolių atsispyrus kojomis bei rankomis kinematinis ir kinetinis rodiklis. Tyrimo objektas – lengvaatlečių (trumpųjų nuotolių bėgikų, šuolininkų į tolį) ir žaidėjų (rankininkų, krepšinių) judėjimas atliekant vertikalius šuolius atsispyrus kojomis ir rankomis. Taikyti tyrimo metodai: 1) tenzodinamometrija; 2) matematinė statistika. Skaiciavimas atliktas SPSS programa (13,0 versija).

Nustatyta, kad lengvaatlečių, palyginus su rankininkais ir krepšininkais, geresnis santykinio galimumo P_s (W/kg) rodiklis (atitinkamai $p < 0,001$ ir $p < 0,05$). Vertikalios šuolio beatraminės fazės

trukmė ir kūno judėjimo greičio rodikliai geresni krepšininkų, palyginus su lengvaatlečių sprinterių ir šuolininkų rodikliais ($p < 0,05$), be to, krepšininkų kūno judėjimo greičio rodiklis vertikalių šuolių atlikimo metu geresnis už rankininkų ($p < 0,05$).

Lengvaatlečių atsispyrimo jėgos rankomis rodikliai geresni už rankininkų ($p < 0,001$) ir krepšininkų ($p < 0,001$), o rankininkų – už krepšininkų ($p < 0,001$). Kitų rodiklių skirtumai nebuvo reikšmingi ($p > 0,05$). Visų trijų sportininkų grupių vertikalaus šuolio atlikimo kinematiniai ir kinetiniai rodikliai geresni ($p < 0,001$) nei atsispyrus abiem rankomis.

Šių rodiklių kiekybinio santykio kitimas, priklausomai nuo sporto šakos judesių atlikimo biodinaminės struktūros, parodo sportininkų motorinės sistemos adaptacijos ypatumus ir kūno judėjimo galimybes.

Raktažodžiai: vertikalūs šuoliai, kinematiniai ir kinetiniai rodikliai, lengvaatlečiai (sprinteriai, šuolininkai), rankininkai, krepšininkai.

Darius Radziukynas
Lietuvos edukologijos universiteto Sporto ir sveikatos fakulteto
Sporto metodikos katedra
Studentų g. 39, LT-08106 Vilnius
Mob. +370 651 25 328
El. paštas: darius.radziukynas@leu.lt

Gauta 2013 11 06
Patvirtinta 2014 04 09

Tėvų ir vaikų ugdomosios sąveikos sportinėje veikloje ypatumai

Aušra Lisinskienė, doc. dr. Saulius Šukys
Lietuvos sporto universitetas

Santrauka

Pastaraisiais dešimtmečiais sparčiai auga susirūpinimas dabartinio jaunimo ateities perspektyvomis. Didžiausios jaunimo problemos siejamos su masiškai plintančiu destruktiviu ir netinkamu elgesiu (nusikalstamumu, tarpusavio agresija, patyčiomis, narkotinių medžiagų vartojimu), atsirandančiu dėl kintančių socialinių veiksnių (abu tėvai dirba, šeimoje yra tik vienas iš tėvų, vaikai vis daugiau laiko namuose praleidžia be priežiūros). Atsižvelgus į tai, kad asmenybės vystymuisi, be kitų dalykų, poveikį daro pasirinktas savirealizacijos būdas laisvalaikiu, pradėta plačiai diskutuoti apie edukacinę sportinės veiklos naudą vaikams. Diskusijose vis svaresni tampa įrodymai, kad didesnio ugdomojo efekto galima pasiekti, kai į vaikų sportinę veiklą įsitraukia tėvai, draugai, bendraamžiai, taip pat mokykla, sporto klubai ir treneriai. Šiame straipsnyje analizuojamas vienas iš paminėtų dalykų: tėvų ir vaikų bendravimo, t. y. jų sąveikos, ugdomasis vaidmuo vaikų sportinėje veikloje.

Straipsnio tikslas – atskleisti tėvų ir vaikų ugdomosios sąveikos sportinėje veikloje ypatumus. Taikyti tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizės ir apibendrinimo.

Mokslinės literatūros analizė atskleidė, kad tėvų vaidmuo, skatinant vaikus dalyvauti sportinėje veikloje, yra svarbus. Tėvų vaidmuo vaikų sportinėje veikloje gali pasireikšti tiek teigiamai, tiek ir neigiamai. Taigi, vaikų sportinėje veikloje efektyvumą sąlygoja edukaciniai metodai, kuriais siekiama ugdyti vaiko gebėjimus: ar vaiką sudominant, ar spaudimu ir psichologine prievarta. Vaikų motyvaciją sportuoti neigiamai gali veikti per daug griežti tėvų reikalavimai siekiant sportinių rezultatų. Vaikų pažanga sportinėje veikloje dažnai gali būti susijusi su tėvų asmeninių tikslų realizavimu, jų statuso savo aplinkoje įtvirtinimu. Nuo tėvų materialinės ir psichologinės paramos, fizinės ir emocinės vaiko gerovės užtikrinimo priklauso vaiko dalyvavimo sportinėje veikloje lygis, laipsnis ir tęstinumas. Teigiamą vaiko emocinę raidą ir motyvaciją sportuoti gali užtikrinti atviras, sąžiningas bendravimas ir palaikymas, nepriklausomai nuo sportinių rezultatų. Tačiau vaikų skatinimas sportuoti susijęs ne tik su tėvų noru kontroliuoti vaikų laisvalaikį ir ugdyti pageidaujamus socialinius įgūdžius bei vertybes, bet ir su papildomomis pareigomis. Vaikų sportavimas keičia

ir tėvų elgesį, domėjimąsi sportine veikla, skatina teigiamas emocijas bei geresnius vaikų ir tėvų tarpusavio santykius. Tėvų palaikomas dalyvavimas vaikų sportinėje veikloje keičia jų pačių suvokimą ir požiūrį į laisvalaikio praleidimo kokybę, kartu ir gyvenimo būdą.

Nors pastaraisiais metais sportuojančių vaikų tėvams mokslininkai skiria nemažai dėmesio, tačiau Lietuvoje tokių tyrimų pasigendama. Tokie tyrimai aktualūs siekiant kurti edukacines programas, kuriant palankią sportuojančių vaikų ir tėvų sąveiką. Be to, mokslinių šaltinių analizė atskleidė vyraujančią trumpalaikių tyrimų pobūdį. Todėl lieka aktualūs ilgalaikiai tyrimai, susiję su vaikų ir tėvų tarpusavio santykių kaitos vertinimu.

Raktažodžiai: ugdomoji sąveika, tėvai, vaikai, sportinė veikla.

Įvadas

Pastaraisiais dešimtmečiais sparčiai auga susirūpinimas dabartinio jaunimo ateities perspektyvomis. Didžiausios jaunimo problemos siejamos su masiškai plintančiu destruktviu ir netinkamu elgesiu: augančiu nusikalstamumu, tarpusavio agresija, patyčiomis, narkotinių medžiagų vartojimu. Šios problemos atsiranda dėl kintančių socialinių veiksnių: abu tėvai dirba, šeimoje yra tik vienas iš tėvų, vaikai vis daugiau laiko namuose praleidžia be priežiūros (Fraser-Thomas, Côté, Deakin, 2005). Sėkmingam asmenybės vystymuisi įtakos turi daug aplinkos veiksnių: šeima, mokykla, autoritetai, pasirinktas savirealizacijos būdas laisvalaikiu ir kt. Ypač akcentuotinas šeimos vaidmuo. Tėvai gali lemti teigiamą vaiko vystymosi raidą (Vierimaa, Erickson, Côté et al., 2012).

Tėvų misija yra sudominti vaiką veikla, kurioje nuolat dalyvaudami vaikai ugdomi pasitikėjimą savimi, gebėjimą spręsti kylančias problemas, siekti tikslo, skiepijamos vertybės. Tokios kryptingai organizuotos veiklos nauda vaikui yra pakankamai gerai ištirtas reiškinys (Strachan, Côté, Deakin, 2011; Vierimaa, Erickson, Côté et al., 2012). Viena iš teigiamai vaiko raidą veikiančių socialinių veiklų yra sportas – patraukli ir gerą įvaizdį turinti veikla, galinti paskatinti pozityvius socialinius pokyčius. Nors organizuota jaunimo sportinė veikla užtikrina užimtumą milijonams vaikų, tačiau sociologiniai tyrimai rodo, jog dalyvaujančių sportinėje veikloje vaikų nuolat mažėja, o vaikų neigiamas požiūris į sportavimą, susvetimėjimas, nedalyvavimas tokioje veikloje yra svarbi ir didėjanti problema (Wells et al., 2008). Į tėvų ir vaikų tarpusavio santykių turinį verta gilintis ne tik ieškant atsakymų į klausimus, kaip ir kodėl sportuojant pasikeičia vaiko mąstymas, elgesys. Ne mažiau svarbu yra išsiaiškinti, kokią vaidmenį ir kaip šiame procese atlieka tėvai, kaip sportinė veikla keičia ne tik vaikų, bet ir tėvų vertybines orientacijas, elgesį, bendravimą šeimoje. Pažymėtina, jog šie klausimai būtent pastaraisiais metais sulaukia didesnio mokslininkų dėmesio. Kita vertus, mūsų šalyje tokių tyrimų stokojama. Todėl

mokslinių tyrimų analizė aktuali ne tik siekiant atskleisti tėvų ir vaikų ugdomosios sąveikos sportinėje veikloje ypatumus, bet ir numatant tyrimų perspektyvas.

Straipsnio tikslas – atskleisti tėvų ir vaikų ugdomosios sąveikos sportinėje veikloje ypatumus. Tikslui pasiekti keliami **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti tėvų vaidmenį vaikų dalyvavimui sportinėje veikloje.
2. Išsiaiškinti vaikų dalyvavimo sportinėje veikloje poveikį tėvams.

Taikyti **tyrimo metodai**: mokslinės literatūros analizės ir apibendrinimo metodai siekiant atskleisti tėvų ir vaikų ugdomosios sąveikos sportinėje veikloje ypatumus.

Straipsnį sudaro dvi dalys: pirmoje dalyje analizuojama, kokią įtaką daro tėvai vaikų įsitraukimui į sportinę veiklą, o antroje – kokią įtaką tėvams turi vaikų sportavimas.

Tėvų įtaka vaikų dalyvavimui sportinėje veikloje

Vaikystėje tėvų parama yra svarbiausia ir pagrindinė priežastis, dėl kurios vaikai nusprendžia sportuoti (Nunomura, Oliveira, 2013). Mokslininkai nurodo, kad tėvų vaidmuo vaikų sportinėje veikloje gali būti įvairus: tėvai tampa antraisiais mokytojais, teisėjais, vadovais, konsultantais, finansiniais rėmėjais, svarbiais palaikymo komandos nariais per varžybas (Kaplanidou, Gibson, 2012). Tačiau, nepaisant atliekamo vaidmens, svarbiausias veiksnys yra pats tėvų dalyvavimas vaikų veikloje (Dorsch et al., 2009).

Dažniausiai sportuoti vaikus paskatina būtent tėvai, siekdami pakeisti jų aplinką. Tėvai tikisi, kad sportinė veikla, vaikams bendraujant su sveikais, atsakingais, tikslo siekiančiais ir motyvuotais žmonėmis, atveria daugiau galimybių tobulėti (Schwab, Wells, Athur-Banning, 2010). Aktyviai sportuojantys vaikai gali išmokti patys iškelti sau tikslus, planuoti veiksmus siekdami trokštamų rezultatų (McCarthy, Allen, Jones, 2013). Kontroliuojant vaikų laisvalaikio turinį, galima keisti vertybes, paveikti socialines nuostatas ir gyvenimo įgūdžius,

kurių vaikai mokosi organizuoto laisvalaikio metu (Coakley, 2006).

Vaikui pradėjus sportuoti, tėvams tenka prisiimti naujas pareigas ir atsakomybę už vaiko sėkmę (Smoll, Cumming, Smith, 2011). Tėvai žengia pirmuosius žingsnius šioje naujoje veikloje, kai kartu su vaiku įsigyja sportui reikalingas priemonės, nveda vaiką į treniruotes, suteikia emocinę paramą, pasirūpina sveika mityba ir poilsio režimu (Nunomura, Oliveira, 2013). Tėvai vaikams gali patarti, kokią sporto šaką jiems pasirinkti (Wiersma, Fifer, 2008), išaiškinti jų galimybes sportinėje veikloje, įvairiais būdais motyvuoti vaikus pažymint jų sportinius laimėjimus, palaikant ir atjaučiant, kai nepasiseka (Calloway, 2013). Ypač vaikus skatina tėvų palaikymas per varžybas, kai vaikai gali pademonstruoti savo geriausius sportinius gebėjimus. Toks tėvų ir vaikų bendradarbiavimas suprantamas kaip jų bendra socializacija sporte (Dorsch et al; 2009) arba kaip tėvų ir vaikų sąveika, pasižyminti ugdomuoju poveikiu. Tėvų ir vaikų sąveikos sportinėje veikloje efektas priklauso nuo edukacinių metodų, kuriais siekiama ugdyti vaiko gebėjimus (Coakley, 2006). Tyrimai (Holt, Black, 2007), kuriais siekta nustatyti jaunųjų sportininkų tėvų taktikus auklėjimo stilius, parodė, kad liberalūs tėvai nebando konkrečiais būdais mokyti specialių įgūdžių, tikėdami, kad vaikas gali pats jų išmokyti sportuodamas. Autoritarinio būdo tėvai puoselėja didelius lūkesčius dėl savo vaikų sportinių rezultatų, kontroliuoja vaikų gyvenimą, siekia bet kokia kaina padėti vaikams pasiekti sportinės sėkmės. Taigi, tėvų vaidmuo, vaikams pasirenkant sportinę veiklą ir dalyvaujant joje, gali būti problemiškas. Analizuojant tėvų dalyvavimą vaikų sportinėje veikloje, išsiskiria kelios grupės: nesuinteresuoti tėvai, nedalyvaujantys komandos veikloje; pernelyg kritiškai tėvai – visuomet nepatenkinti, menkinantys vaiko pasiekimus; triukšmingi tėvai – nuolat šūkaujantys, garsiai komentuojantys vaikų, komandos, trenerio, teisėjų darbą; tėvai – trenerių asistentai, savo patarimais dažnai prieštaraujantys trenerio nurodymams ir trikdantys sportininkus; pernelyg saugantys tėvai, dažniausiai motinos, nuolat susirūpinusios dėl sportuojant tykojančių pavojų (Smoll, Cumming, Smith, 2011). Kai kurie tėvai mano, kad griežti reikalavimai, psichologinis spaudimas yra pateisinami ugdant vaiko ryžtą siekti geresnių rezultatų. Tačiau panašūs metodai neretai neigiamai veikia vaiko motyvaciją sportuoti (Sánchez-Miguel et al; 2013).

Vaikų domėjimasi sportine veikla slopina tėvų pastangos treniruoti juos kaip profesionalius sportininkus (Smoll, Cumming Smith, 2011), nuolatinė kritika ir nereali lūkesčiai (Nunomura, Oliveira, 2013). Valdomas neigiamų emocijų, vaikas jaučiasi nesaugiai, praranda pasitikėjimą savimi (Holt, Black, 2007). Pasireiškia priešingas tėvų ketinimams efektas: vaiko viduje slypinčius troškimus tėvai slopina manydami, kad elgiasi teisingai. Tėvų sukurta aplinka, kurioje iš vaiko tikimasi per daug, gali sukelti vaikui norą pranokti varžovus vien dėl tėvų palankumo. Tokie sportininkai dažniau demonstruoja agresiją, lyginant su sportininkais, kurių tėvai stengiasi puoselėti saugų psichologinį mikroklimatą (LaVoi, Stellino, 2008). Autoritariškai nusiteikusių tėvų spaudimas ir per dideli reikalavimai visuomet siejami su neigiamais vaikystės padariniais (Arthur-Banning et al; 2009): nerimu (Calloway, 2013), per dideliais lūkesčiais (Schwab, Wells, Arthur-Banning, 2010), pykčiu (Omli, LaVoi, 2012). Trokštantiems puikių rezultatų tėvams didelę įtaką daro šiuolaikinės sporto kultūros standartai, perdėtai akcentuojantys pergalę. Neretai vaikų pažanga tarnauja tokių tėvų statusui įtvirtinti, jų asmeniniams tikslams (Nunomura, Oliveira, 2013). Skiriant per daug dėmesio laimėjimams, dažnai pamirštami jaunojo sportininko asmenybės poreikiai ir interesai.

Analizuojant tėvų įtaką vaikų įsitraukimui į sportinę veiklą ir sportavimo rezultatus, atkreipiamas dėmesys į tėvų supratimą, ar ši veikla tikrai teiks džiaugsmą vaikams. Apskritai, tėvai turėtų įvertinti, ar vaikas mielai žaidžia aktyvius žaidimus, ar turi reikiamus fizinius duomenis, ar šie duomenys atitinka pasirinktos sporto šakos keliamus fizinius reikalavimus (Dorsch et al; 2009). Kalbant apie vaiko sportinę brandą, tėvų lūkesčiai turėtų būti realūs. Vertėtų iš anksto apsvaistyti, ar sporto šaka yra tinkama vaiko raidos amžiui, ar varžybų konkurencingumo lygis vaikui priimtinas ir nesukelia nerimo, ar vaikas pakankamai protiškai subrendęs suprasti žaidimo taisyklės ir suvokti, kad išliks tėvų gerbiamas ir mylimas nepaisant sportinių rezultatų. Svarbus veiksnys, vertinant vaiko pasiruošimą dalyvauti sportinėje veikloje, yra motyvacija. Vaikai turėtų būti mokomi nebijoti konkurencijos ir siekti tikslų (MacDonald, 2011).

Sėkminga tėvų ir vaikų ugdomoji sąveika galima, kai tėvai, dalyvaudami vaikų sportinėje veikloje, suvokia tam tikras taisykles ir jų laikosi (Smoll, Cumming, Smith, 2011). Atkreipiamas dėmesys, kad per treniruotes ir varžybas tėvams būtina laiky-

tis priimtinių elgesio normų, rodyti vaikams etiško elgesio pavyzdžius (Harwood, Knight, 2012). Sportuojančių vaikų apklausos atskleidė (LaVoi, Stellino, 2008), kad tėvai iš dalies dalyvauja jų sportinėje veikloje palaikydami, drąsindami per varžybas, džiaugdamiesi ir didžiuodamiesi gerais jų pasiekimais, lavindami tikslo siekimo įgūdžius. Nepalankiai vaikai vertino tėvų kuriamą prievartos ir baimės atmosferą pralaimėjus ar nepasiekus gerų rezultatų, spaudimą tobulėti, tėvų negebėjimą etiškai elgtis komandos ir trenerių akivaizdoje.

Tėvų apklausos atskleidė, kad pagrindinis vaikų dalyvavimo sportinėje veikloje motyvas yra pasididžiavimo ir pomėgio jausmas (Dorsch, Smith, McDonough, 2009). Pomėgio jausmas, kurį labai dažnai užtikrina tėvų socialinė parama, stipriai susijęs su vaikų nuolatiniu dalyvavimu sportinėje veikloje (McCarthy, Allen, Jones, 2013). Vaikams augant, keičiantis šeimos gyvenimo ciklams, gali keistis šeimos narių požiūris į sportinę veiklą. Vaikai ir tėvai skirtingai vertina sportinės veiklos naudą. Mokslininkai pastebi, kad, priešingai savo tėvams, vaikai, tapdami paaugliais, dažnai neišsaugo vidinės motyvacijos toliau aktyviai sportuoti (Schwab, Wells, Athur-Banning, 2010). Todėl tėvų dalyvavimas vaiko sportinėje veikloje svarbus per visą vaiko raidos laikotarpį, pradedant nuo mažylio skatinimo žaisti aktyvius žaidimus iki vaiko, sulaukusio brandesnės sportinės patirties, palaikymo. Nuo tėvų materialinės ir psichologinės paramos, fizinės ir emocinės vaiko gerovės užtikrinimo priklauso jo dalyvavimo sportinėje veikloje lygis, laipsnis ir tęstinumas. Tokia parama yra labai svarbus tėvų išipareigojimas ir atsidavimas savo sportuojantiems vaikams (Nunomura, Oliveira, 2013). Tyrimų rezultatai rodo, kad vaikai labai vertina tėvų dalyvavimą ir domėjimąsi jų sportine veikla, tačiau tėvai turi būti budrūs ir kontroliuoti save, kad dalyvavimas vaikų sportinėje veikloje būtų palaikantis ir pozityvus (Nunomura, Oliveira, 2013).

Vaikų dalyvavimo sportinėje veikloje poveikis tėvams

Pastaraisiais metais mokslininkai siekia suprasti ne tik sportinės veiklos poveikį vaikų socializacijai, bet kartu ir vaikų sportavimo poveikį tėvams. Bandoma nustatyti, kaip kinta vaikų ir tėvų socialiniai santykiai, tėvų domėjimasis sportine veikla, šeimos laisvalaikis ir kt. Pastebima, kad bendras vaikų ir tėvų dalyvavimas sportinėje veikloje stiprina santykius šeimoje (Holt, Tamminen, Black et al., 2009).

Vaikų sportavimas turi įtakos tėvų dienotvarkei. Tėvai turi surasti laiko nuvežti vaikus į sporto treniruotes ir parsivežti, o tai skatina juos geriau planuoti savo veiklą (Fraser-Thomas, Côté, 2009). Tokie pokyčiai labai svarbūs siekiant tėvų ir vaikų santykių darnos (Coakley, 2006).

Vaikų dalyvavimas sportinėje veikloje daro įtaką ne tik tėvų dienotvarkei, bet ir savidrausmei, santykiams su aplinka, skatina mokymosi ir tobulėjimo poreikį (Holt, Black, 2007). Be to, dalyvavimas sportinėje veikloje siejamas su įvairiomis teigiamomis emocijomis (Koon et al., 2012; McCarthy, Allen, Jones, 2013), pomėgio, džiaugsmo, malonumo jausmais (MacDonald, Côté, Eys et al., 2011), kurie ypač svarbūs tiek vaikų, tiek ir tėvų saviraiškai (Keegan, Spray, Harwood, 2010). Pabrėžiama, kad dalyvavimas vaikų sportinėje veikloje ugdo tėvų atsakomybę ir empatiją. Kai vaikui nesiseka, tėvai jaučiasi atsakingi už jo pralaimėjimą, nusivylimą, o kai pasiekia puikių rezultatų, džiaugiasi, kad pateisino jų lūkesčius (Dorsch, Smith, McDonough, 2009). Be to, vaikų sportavimas susijęs ir su tėvų savigarba. Jei vaikas yra gabus, talentingas sportininkas, tėvai didžiuojasi ir sieja tai su nepriekaištingu vaikų auklėjimu, o tai prisideda prie jų savigarbos (Coakley, 2006). Kitaip tariant, vaikų sėkmė sportinėje veikloje gali būti laikoma ir tėvų nuopelnu (LaVoi, Stellino, 2008).

Vaikų pažanga sportinėje veikloje gali būti susijusi su tėvų asmeninių tikslų realizavimu, jų statuso savo aplinkoje įtvirtinimu (Nunomura, Oliveira, 2013). Taigi, sportinė veikla gali prisidėti prie abipusės pagarba ir tarpusavio supratimu grįstų santykių. Tėvai išmoksta gerbti savo vaikų sprendimus, su sportuojančiais savo vaikais pradeda kurti glaudesnius, atviresnius nei anksčiau santykius (Smoll, Cumming, Smith, 2011).

Pastebima, kad tėvai vertina vaikų norą įgyti naujų draugų, bendrauti su jais (Wiersma, Fifer, 2008). Sportinė veikla padeda susirasti naujų draugų, taip pat skatina vaikus priimti sprendimus, ugdo pasitikėjimą savimi. Tokia teigiama vaikų kaita teikia didelio džiaugsmo patiems tėvams.

Paminėtinas mokslininkų (Dorsch, Smith ir McDonough, 2009) tyrimas su tėvais taikant grupinės diskusijos metodą. Tyrimas atskleidė, kad vaikų sportavimas turi įtakos tėvų elgesiui, pažinimui, emocijoms ir patiems santykiams su vaikais. Kalbėdami apie elgesio pokyčius, tėvai aiškiai nurodė, kad vaikų sportavimas įtraukė juos pačius į sportinę veiklą. Vaikų sportavimas pakeitė ir jų pažinimo

sritį, t. y. tėvai pradėjo patys labiau domėtis informacija apie sportinę veiklą. Daugelis tėvų nurodė nepaprastą šio proceso naudą ir iš esmės pakitusį gyvenimo būdą. Tėvai teigė, kad pakito jų emocinis ryšys su sportine veikla. Kaip savo išitraukimo į vaikų sportinę veiklą rezultata tėvai nurodė pasididžiavimo ir pomėgio jausmą. Kiti akcentavo nerimo ir varžymosi jausmą, kylančius matant sportuojančius savo vaikus. Paminėti ir pakitę vaikų bei tėvų santykiai. Tėvai ne tik kartu vyksta į sporto treniruotes ir varžybas, bet ir daugiau kalbasi su vaikais sporto temomis. Be to, vaikų sportavimas suteikė galimybę susipažinti su kitais tėvais. Analizuodami tyrimo duomenis mokslininkai padarė įdomią išvadą, kad keičiasi ir vaikų sportinėje veikloje dalyvaujančių tėvų, kaip sutuoktinių, santykiai.

Išvados ir tyrimų perspektyvos

Mokslinės literatūros analizė atskleidė svarbų tėvų vaidmenį skatinant vaikus dalyvauti sportinėje veikloje. Tačiau vaikų skatinimas sportuoti susijęs ne tik su tėvų noru kontroliuoti vaikų laisvalaikį ir ugdyti pageidaujamus socialinius įgūdžius bei vertybes, bet ir su papildomomis pareigomis. Vaikų motyvaciją sportuoti neigiamai gali veikti per daug griežti tėvų reikalavimai siekti sportinių rezultatų, vaikų pažangos, kaip asmeninių tikslų ir statuso įtvirtinimo, vertinimas. Vaikų sportavimas keičia ir tėvų elgesį, domėjimąsi sportine veikla, skatina teigiamas emocijas bei geresnius vaikų ir tėvų tarpusavio santykius.

Mokslinės literatūros analizė atskleidė, kad tėvų vaidmuo motyvuojant vaikus sportuoti ir jų pačių dalyvavimas sportinėje veikloje pastaraisiais metais susilaukia nemažo tyrėjų dėmesio, tačiau Lietuvoje tokių tyrimų pasigendama. Tokie tyrimai leistų sukurti edukacines programas, šviečiančias suaugusiuosius, kaip tinkamai ir efektyviai bendradarbiauti su savo sportuojančiais vaikais. Tai padėtų formuoti naujas vaikų auklėjimo šeimoje tradicijas. Be to, lieka aktualūs ilgalaikiai tyrimai, susiję su vaikų ir tėvų tarpusavio santykių kaitos vertinimu.

LITERATŪRA

1. Arthur-Banning, S. G., Wells, M. S., Baker, B. L. et al. (2009). Parents behaving badly? The relationship between the sportsmanship behaviors of adults and athletes in youth basketball games. *Journal of Sport Behavior*, 32(1), 3–18.
2. Calloway, J. (2013). Strategies for dealing with violence in youth sports. *Journal of Youth Sports*, 7(1), 3–12.
3. Coakley, J. (2006). The Good Father: Parental expectations and youth sports. *Leisure Studies*, 25(2), 153–163.
4. Dorsch, T. E., Smith, A. L., McDonough, M. H. (2009). Parents' perceptions of child-to-parent socialization in organized youth sport. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 31, 444–468.
5. Fraser-Thomas, J., Côté, J., Deakin, J. (2005). Youth sport programs: an avenue to foster positive youth development. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 10(1), 19–40.
6. Fraser-Thomas, J., Côté, J. (2009). Understanding adolescents' positive and negative developmental experiences in sport. *The Sport Psychologist*, 23, 3–23.
7. Harwood, C., Knight, C. (2012). The role of parents in the development of tennis players: The past, the present and the future. *Medicine & Science in Tennis*, 17(1), 9–15.
8. Holt, N. L., Black, D. E. (2007). Parenting styles and specific parenting strategies in youth sport. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 29, 170.
9. Holt, N. L., Tamminen, K. A., Black, D. E. et al. (2009). Youth sport parenting styles and practices. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 31, 37–59.
10. Kaplanidou, K., Gibson, H. J. (2012). Event image and traveling parents' intentions to attend youth sport events: a test of the reasoned action model. *European Sport Management Quarterly*, 12(1), 3–18.
11. Keegan, R., Spray, Ch., Harwood, Ch. et al. (2010). The motivational atmosphere in youth sport: Coach, parent, and peer influences on motivation in specializing sport participants. *Journal of Applied Sport Psychology*, 22, 87–105.
12. Koon, T. K., Wang, C. K. J., Ericson, K. et al. (2012). Experience in competitive youth sport and needs satisfaction: The Singapore story. *International Journal of Sport Psychology*, 43(1), 15–18.
13. LaVoi, N. M., Stellino, M. B. (2008). The relation between perceived parent-created sport climate and competitive male youth hockey players. Good and poor sport behaviors. *The Journal of Psychology*, 142(5), 471–495.
14. MacDonald, D. J., Côté, J., Eys, M. et al. (2011). The role of enjoyment and motivational climate in relation to the personal development of team sport athletes. *The Sport Psychologist*, 25, 32–46.
15. McCarthy, P. J., Allen, M. S., Jones, M. V. (2013). Emotions, cognitive interference, and concentration disruption in youth sport. *Journal of Sports Sciences*, 31(5), 505.
16. Nunomura, M., Oliveira, M. S. (2013). Parents' support in the sports career of young gymnasts. *Science of Gymnastics Journal*, 5(1), 5–17.
17. Omli, J., LaVoi, N. M. (2012). Emotional experiences of youth sport parents I: Anger. *Journal of Applied Sport Psychology*, 24(1), 10–25.
18. Sánchez-Miguel, P. A., Leo, F. M., Sánchez-Oliva, D. et al. (2013). The importance of parents' behavior in their children's enjoyment and amotivation in sports. *Journal of Human Kinetics*, 36, 171–179.
19. Schwab, K. A., Wells, M. S., Arthur-Banning, S. G. (2010). Experiences in youth sports: A comparison between players' and parents' perspectives. *Journal of Sport Administration & Supervision*, 2(1), 41–51.
20. Smoll, F. L., Cumming, S. P., Smith, R. E. (2011). Enhancing coach-parent relationships in youth sports:

Increasing harmony and minimizing hassle. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 6(1), 13–26.

21. Strachan, L., Côté, J., Deakin, J. (2011). A new view: exploring positive youth development in elite sport contexts. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 3(1), 9–32.

22. Vierimaa, M., Erickson, K; Côté, J. et al. (2012). Positive youth development: A measurement framework for sport. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 7(3), 601–614.

23. Wells, M. S, Arthur-Banning, S. G; Paisley, K. P. et al. (2008). Good (youth) sports: Using benefits-based programming to increase sportsmanship. *Journal of Park and Recreation Administration*, 26(1), 1–21.

24. Wiersma, L. D; Fifer, A. M. (2008). The schedule has been tough, but we think it's worth it": The joys, challenges, and recommendations of youth sport parents. *Journal of Leisure Research*, 40(4), 505–530.

EDUCATIONAL INTERACTION BETWEEN PARENTS AND CHILDREN IN SPORT ACTIVITIES

Aušra Lisinskienė, Assoc. Prof. Dr. Saulius Šukys
Lithuanian Sports University

SUMMARY

Recent decades have seen a growing concern for the prospects of today's youth. Major problems of young people are related to pervasive destructive and inappropriate behaviour (delinquency, aggression, bullying, drug abuse, etc.) caused by changing social factors (parents work full-time, single-parent families, unattended children at home). Given the fact that the chosen way of self-expression in leisure time has, in addition to other factors, an important effect on personality development, thus, debates on the educational benefits of sports in children have started. There is strong evidence that bigger educational effect can be achieved with the involvement of parents, peers, school, sport clubs, and coaches in children sports activities. The article analyses one of the before mentioned factors: relationship and communication between children and parents, i.e. educational role of their interaction in children sports activities.

The aim of the article is to reveal the characteristics of educational parents-children interaction in sport activities. The following research methods were applied: analysis of scientific literature and generalization methods to disclose the characteristics of educational parents-children interaction in sport activities.

The analysis of scientific literature has revealed the significance of parents' role in motivating their children to participate in sports. Parents can have both positive and negative effect on children sport activities. The effectiveness of children sport activities depends on educational methods used to develop child skills and abilities: interest stimulation, pressure or psychological influence. Too strict requirements of parents to achieve high results may negatively

affect children's motivation to participate in sports. A child's progress in particular sport is often related to the realization of parents' personal goals and seen as respectability. The level, degree and continuation of child's participation in sports depend on parents' material and psychological support, physical and emotional well-being of the child. Open and fair communication and support, respect for achieved results can ensure positive emotional development of the child and his or her motivation to participate in sports. Children's motivation to participate in sports is related not only to parents' wish to control the child's leisure time and educate desired social skills and values but also to additional obligations. Children's participation in sports also changes the behaviour of parents; interest in sports creates positive emotions and builds stronger relations between parents and children. Supportive participation of parents in children's sports activities changes parents' awareness and attitude to the quality of leisure time as well as lifestyle.

Although recently researchers have given considerable attention to parents of children participating in sports, there are only few studies of this kind in Lithuania. Such studies are important for the development of educational programs and positive interaction between children, participating in sports, and their parents. Besides, the analysis of literature sources has revealed that most of the studies are cross-sectional. Longitudinal studies are important for the evaluation of the change in children and parents relationships.

Keywords: educational interaction, parents, children, sport activities.